

HEINRICH BÖLL STIFTUNG
КИЇВ
Україна

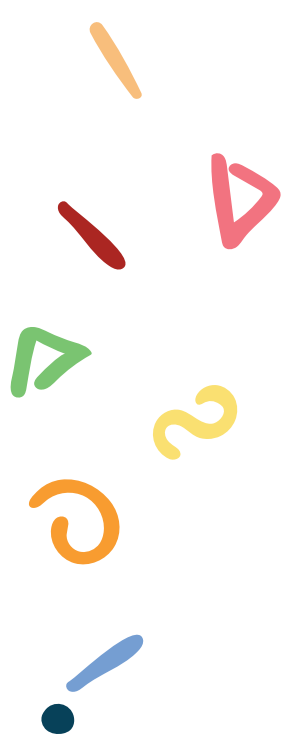
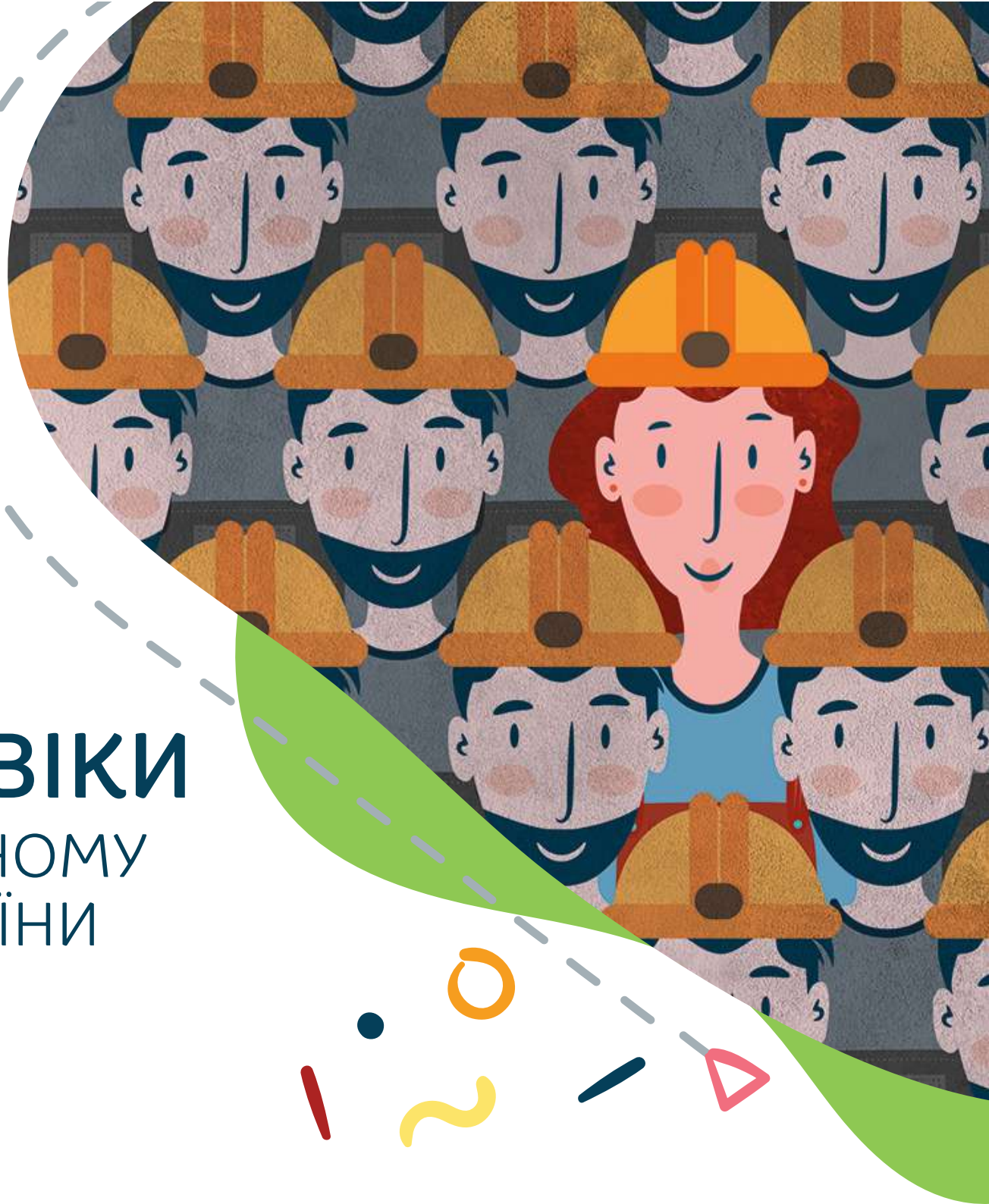

ЖІНОЧИЙ
ЕНЕРГОКЛУБ
УКРАЇНИ

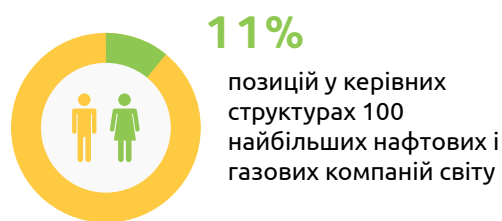
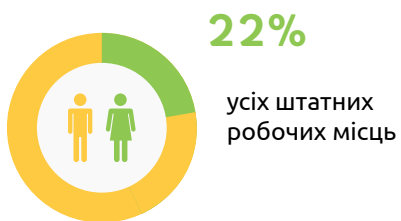
ЖІНКИ ТА ЧОЛОВІКИ В ЕНЕРГЕТИЧНОМУ СЕКТОРІ УКРАЇНИ

Дослідження
2018 – 2019 рр.

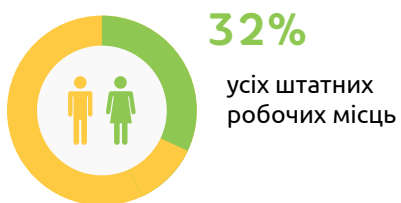

Жіноча зайнятість в енергетиці: міжнародний контекст

ЧАСТКА ЖІНОК СЕРЕД ЗАЙНЯТИХ У НАФТОГАЗОВІЙ ПРОМИСЛОВОСТІ¹

ЧАСТКА ЖІНОК СЕРЕД ЗАЙНЯТИХ У ВІДНОВЛЮВАНІЙ ЕНЕРГЕТИЦІ²

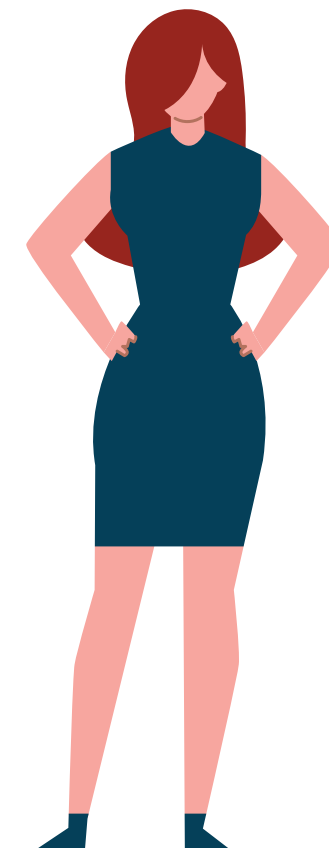
НА ГЛОБАЛЬНОМУ РІВНІ ЖІНКИ СТАНОВЛЯТЬ

20% усіх зайнятих в енергетичному секторі

6% на технічних посадах

близько 1%³ на вищих керівних позиціях

¹ PWC and Women's Oil Council (2013). Building Talent for the Top. A Study of Women on Boards in the Oil and Gas Industry, November 2013.

² Renewable Energy: A Gender Perspective. IRENA. Abu Dhabi, 2019.

³ Electricity Human Resources Canada (2017). Profile of Women Working in the Clean Energy Sector in Canada, Final Report, June 12, 2017.

Бар'єри для зайнятості жінок в енергетичному секторі

- Обмеження жіночої зайнятості у певних видах професій з важкими або небезпечними умовами праці
- Брак працівниць із освітньою підготовкою у STEM-зорієнтованих галузях
- Відсутність «дружнього» робочого середовища для зайнятих із сімейними зобов'язаннями (брак можливостей дистанційної зайнятості, віддаленість робочих майданчиків, «жорсткі» робочі графіки, тощо)
- Вплив традиційних уявлень щодо розподілу ґендерних ролей, культурних і соціальних норм, які визначають ґендерну сегрегацію ринку праці за професіями та видами діяльності
- Обмежені можливості кар'єрного зростання, що зумовлені упередженим ставленням до жінок, які працюють у традиційно «чоловічих» видах діяльності (так звана «скляна стеля»)
- Недостатнє впровадження ґендерно-чутливих підходів до практики найму працівників і працівниць, відсутність ґендерних цілей розвитку енергетичних компаній
- Обмежена кількість успішних рольових моделей для наслідування жінками

52%

46%

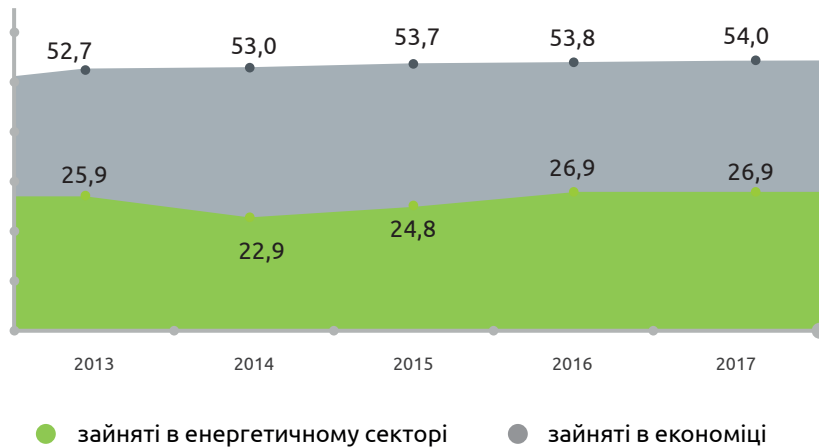
які працюють на енергетичних підприємствах України,
погодилися, що жінкам дуже важко зробити
кар'єру в енергетиці⁴

⁴ За результатами опитування 474 працівників і працівниць підприємств енергетичного сектора України. Тут і далі, де йдеться про результати опитування, і не зазначено інше.

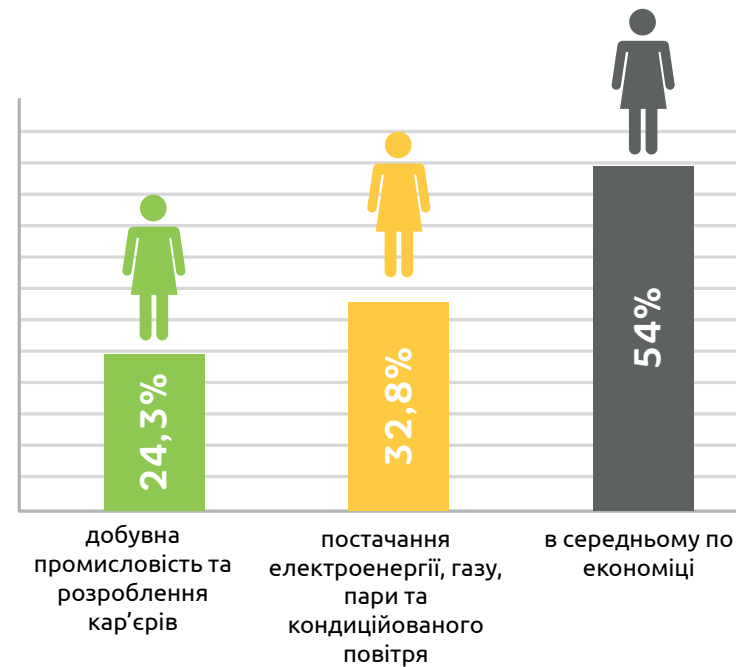
Зайнятість жінок в енергетичному секторі України

ЧАСТКА ЖІНОК СЕРЕД УСІХ ЗАЙНЯТИХ В ЕНЕРГЕТИЧНОМУ СЕКТОРІ⁵ ЗАЛИШАЄТЬСЯ ДОСИТЬ НИЗЬКОЮ, ХОЧА ЖІНКИ ПЕРЕВАЖАЮТЬ У СКЛАДІ ВСІЄЇ РОБОЧОЇ СИЛИ КРАЇНИ.

ЧАСТКА ЖІНОК СЕРЕД ЗАЙНЯТИХ В ЕНЕРГЕТИЧНОМУ СЕКТОРІ ТА В ЦІЛОМУ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ, 2013–2017 РОКИ⁶

СЕРЕДНЬООБЛІКОВА КІЛЬКІСТЬ ЖІНОК ЗА ВИДАМИ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В 2017 Р.⁷

В 2017 р. наказ МОЗ «Про затвердження Переліку важких робіт та робіт із шкідливими і небезпечними умовами праці, на яких забороняється застосування праці жінок» було скасовано, однак чинною залишається гл. 3 «Гірничі роботи» розділу I, положення якої забороняють застосування праці жінок на відкритих гірничих роботах і поверхні діючих шахт і рудників, а також шахт і рудників, що будуються, в загальних професіях у сфері збагачення, агломерації, брикетування. Ці заборонні положення можуть втратити чинність, якщо Україна денонсує Конвенцію про використання праці жінок на підземних роботах у шахтах будь-якого роду № 45 (1937 р.).

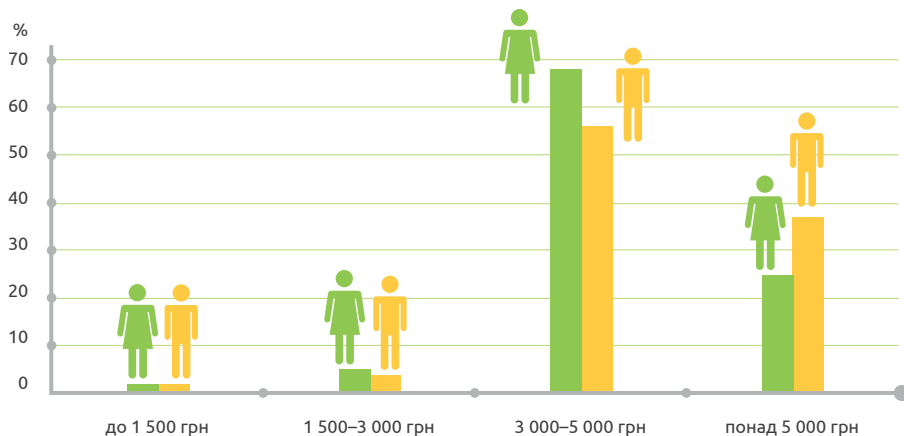
⁵ До енергетичного сектору віднесено наступні види економічної діяльності: добування кам'яного та бурого вугілля, торфу; добування вуглеводнів та пов'язані з ним послуги; добування уранової та торієвої руди; виробництво коксу, продуктів нафтоперероблення та ядерних матеріалів; виробництво, передача та розподілення електроенергії; виробництво газу; розподілення газоподібного палива через місцеві (локальні) трубопроводи; постачання пари, гарячої води та кондиційованого повітря; оптова торгівля твердим, рідким, газоподібним паливом і подібними продуктами; роздрібна торгівля паливом; діяльність, пов'язана з транспортуванням сирої нафти, нафтопродуктів та газу магістральними трубопроводами.

⁶ За даними вибіркового обстеження населення з питань економічної активності Держстату.

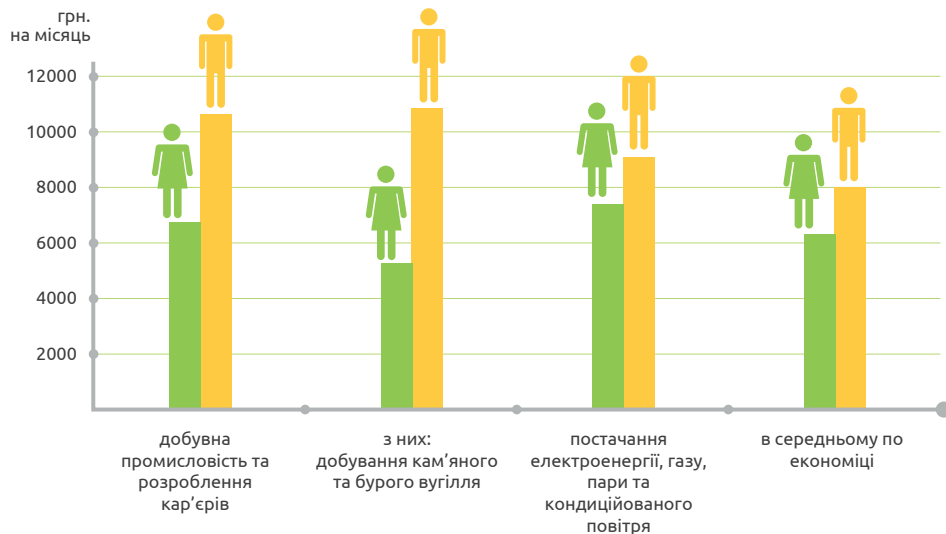
⁷ Праця України у 2017 році: статистичний збірник. Державна служба статистики України, Київ, 2018.

Скільки заробляють жінки та чоловіки в енергетиці?

РОЗПОДІЛ ЖІНОК І ЧОЛОВІКІВ, ЯКІ ПРАЦЮЮТЬ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ЕНЕРГЕТИЧНОГО СЕКТОРА, ЗА РІВНЕМ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ, 2017 Р.

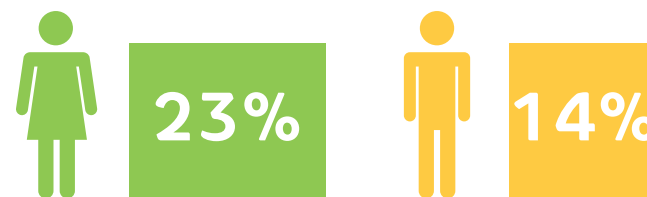

СПІВВІДНОШЕННЯ СЕРЕДНЬОЇ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ ЖІНОК І ЧОЛОВІКІВ, 2017 Р.⁸

У добувній промисловості фіксуються найбільші в Україні гендерні розриви в рівні заробітної плати.

⁸Праця України у 2017 році: статистичний збірник. Державна служба статистики України, Київ, 2018.

які працюють в енергетичному секторі України, вважають, що заробітна плата чоловіків є вищою, ніж заробітна плата жінок, які виконують одну й ту саму роботу.

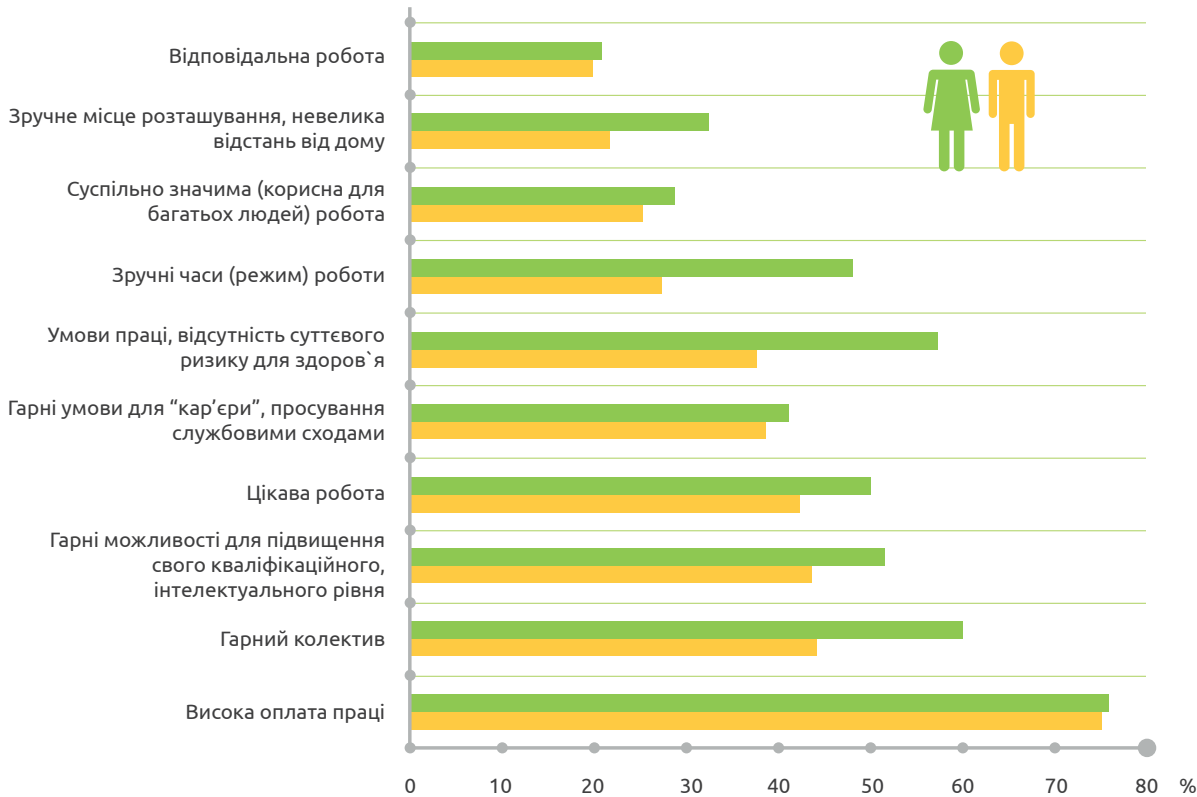
Через непропорційне навантаження жінок сімейними обов'язками вони сприймаються як менш продуктивні працівниці.

Працевлаштування жінок і чоловіків в енергетичному секторі України

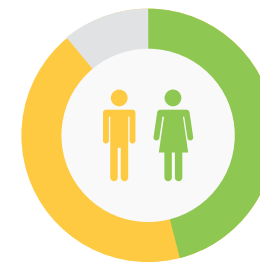

РОЗПОДІЛ ВІДПОВІДЕЙ ЩОДО НАЙБІЛЬШ ВАЖЛИВИХ АСПЕКТІВ ЗАЙНЯТОСТІ В ПРОЦЕСІ ПОШУКУ РОБОТИ, ЗАЛЕЖНО ВІД СТАТІ (У ВІДСОТКАХ)

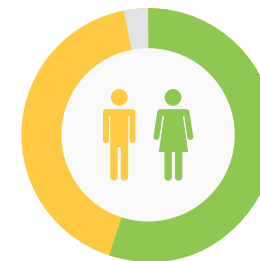
В ЕНЕРГЕТИЧНОМУ СЕКТОРІ ЖІНКИ ЧАСТІШЕ, НІЖ ЧОЛОВІКИ, СТИКАЮТЬСЯ З ПРОБЛЕМОЮ «НАДЛИШКОВОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ».

НА РОБОЧИХ МІСЦЯХ, ЩО ПОТРЕБУЮТЬ НИЖЧОЇ ОСВІТИ АБО КВАЛІФІКАЦІЇ, ПРАЦЮЮТЬ:

46% 35%

кваліфіковані робітники з інструментом

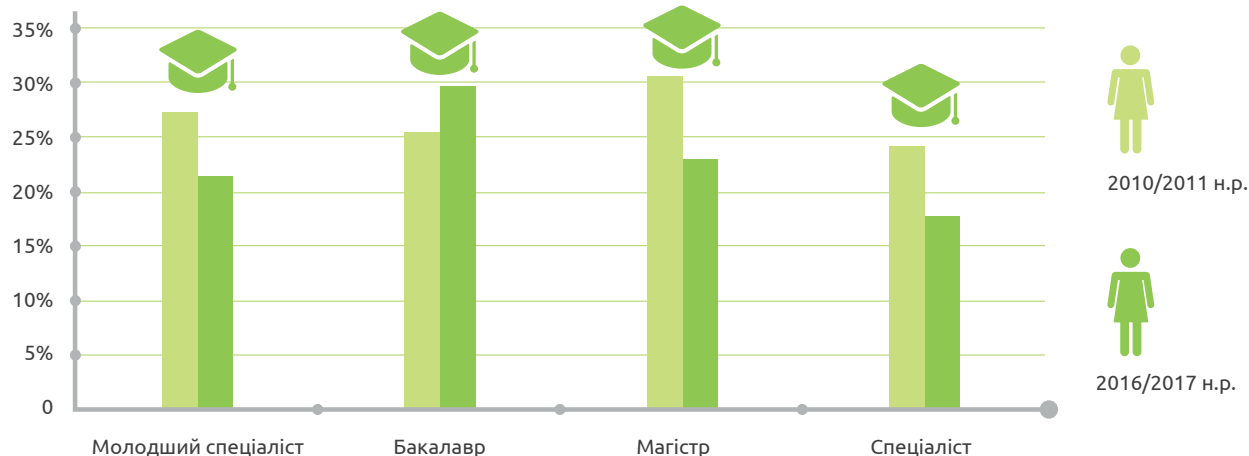

55% 42%

робітники з обслуговування, контролювання за роботою технологічного устаткування, складання устаткування

Дівчата та інженерна освіта

ЧАСТКА ДІВЧАТ СЕРЕД ОСІБ, ЩО НАВЧАЮТЬСЯ ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ «ІНЖЕНЕРІЯ»⁹

«Викладач навмисно мені ставив оцінку нижче, ніж хлопцям, просто з огляду на те, що я дівчина... А дівчина ж не може бути гарним інженером»¹¹

За результатами загальноукраїнського соціологічного опитування молоді в 2017 р., дівчата утричі менше, ніж хлопці, орієнтовані на опанування такої професії як «інженер»¹⁰.

ПРИЧИНИ НИЗЬКОЇ ЗАЦІКАВЛЕНОСТІ ДІВЧАТ В ІНЖЕНЕРНІЙ ОСВІТІ

- Вплив традиційних уявлень щодо «прийнятних» професій для жінок і чоловіків, що визначають брак підтримки з боку членів родини та шкільних вчителів і вчительок.
- Низька орієнтованість навчальних та профорієнтаційних програм на подолання ґендерних стереотипів при виборі майбутньої професії.
- Недостатність прикладів успішних жіночих кар'єр в енергетиці та відсутність програм жіночого менторства.

Здобуття вищої освіти залишається вагомим чинником підвищення доходу жінок і чоловіків, які працюють на підприємствах енергетичного сектору.

⁹ Розраховано за даними Держстату.

¹⁰ Молодь України – 2017. Результати соціологічного дослідження. – Тернопіль: ТОВ «Терно-граф», 2017. – 72 с

¹¹ Тут і далі фрагменти інтерв'ю з жінками, які працюють в секторі енергетики.

Умови праці на підприємствах енергетичного сектору України: ґендерний аспект

ҐЕНДЕРНІ ПІДХОДИ НЕДОСТАТНЬО ВРАХОВУЮТЬСЯ В ОБЛАШТУВАННІ УМОВ ПРАЦІ:

36%

опитаних зазначили, що на їхніх підприємствах жінки та чоловіки не отримують спецодяг, який би відповідав їхнім розмірам

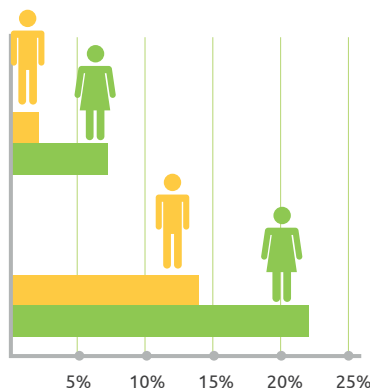
10%

опитаних скаржаться на брак роздільних вбиральнь і роздягальнь

«У нас проводяться так звані заміри розмірів. Постійно це роблять, але чомусь все одно спецодяг приходить дуже великих розмірів. Незручно працювати».

НЕПРОПОРЦІЙНЕ НАВАНТАЖЕННЯ ЖІНОК СІМЕЙНИМИ ОBOB'ЯЗКАМИ ОБМЕЖУЄ МОЖЛИВОСТІ ЇХ ПРОДУКТИВНОЇ ЗАЙНЯТОСТІ ТА КАР'ЄРНОГО ЗРОСТАННЯ:

користувалися можливістю відпустки по догляду за дитиною до досягнення нею 3 років

брали «лікарняні» листи з приводу хвороби дитини

ЧОЛОВІКИ ЧАСТІШЕ ДОЛУЧАЮТЬСЯ ДО ПОНАДНОРМОВОЇ РОБОТИ, НІЖ ЖІНКИ:

34%

Працювали понаднормово один або кілька разів на місяць

20%

14%

Працювали понаднормово один або кілька разів на тиждень

8%

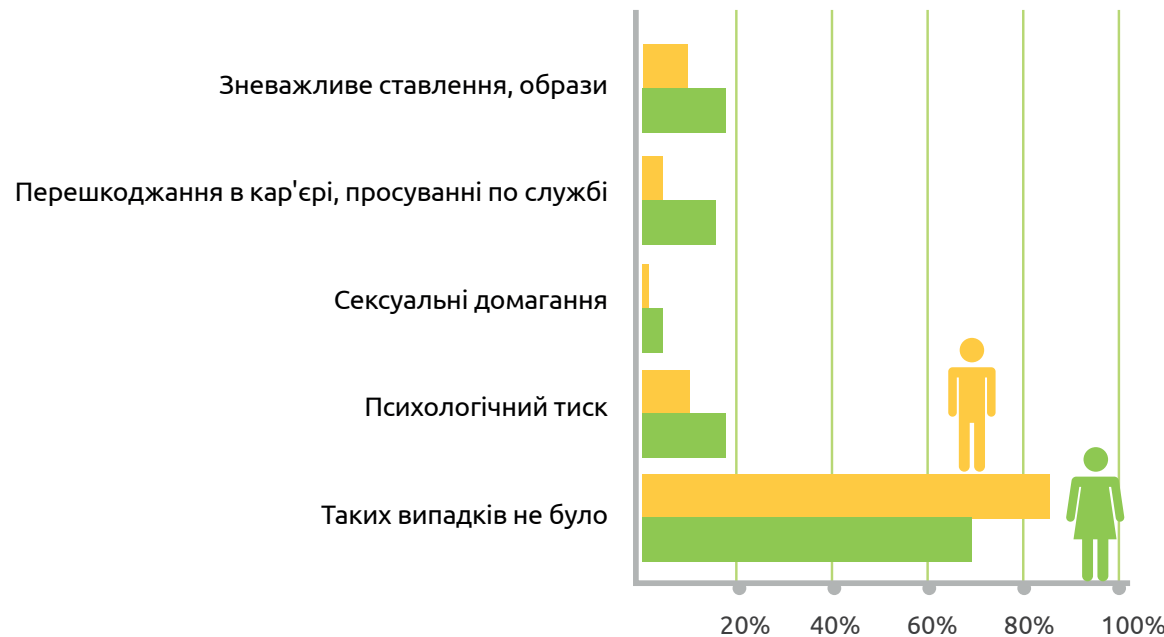

Гендерно зумовлена дискримінація та упереджене ставлення в енергетичному секторі

Стикалися з випадками, коли їм було відмовлено у працевлаштуванні саме через їх стать

РОЗПОДІЛ ВІДПОВІДЕЙ НА ЗАПИТАННЯ «ЯКЩО ВАМ ДОВЕЛОСЯ СТИКНУТИСЯ З ДИСКРИМІНАЦІЄЮ ЗА ОЗНАКОЮ СТАТІ ОСОБИСТО АБО БУЛИ ЇЇ СВІДКОМ, В ЧОМУ ЦЕ ПРОЯВЛЯЛОСЯ?»

«Спочатку вони дивляться, в якому я одязі прийшла, а вже потім, коли починаємо обговорення питань за фахом і по суті, переходять до справи. Але спочатку важкувато».

Більшість із дискримінаційних випадків як щодо жінок, так і щодо чоловіків, вчиняли їхні безпосередні керівники.

ВИПАДКИ ДИСКРИМІНАЦІЇ ПЕРЕВАЖНО ЗАЛИШАЮТЬСЯ ЗАМОВЧУВАНИМИ, ОСКІЛЬКИ ЖІНКИ НЕ БАЖАЮТЬ РОЗГОЛОШЕННЯ ІНФОРМАЦІЇ ОСОБИСТОГО ХАРАКТЕРУ, НЕ ВІРЯТЬ В МОЖЛИВІСТЬ ПРИТЯГНЕННЯ КРИВДНИКА ДО ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ, ПОБОЮЮТЬСЯ МОЖЛИВИХ НАСЛІДКІВ АБО ПРОСТО СПРИЙМАЮТЬ ЦЕ ЯК НОРМАЛЬНІ МОДЕЛІ СТОСУНКІВ.

Чому необхідно залучати більше жінок до енергетичного сектору?

36%

10%

погоджуються, що кількість жінок на керівних посадах енергетичних підприємств України необхідно збільшити.

Компанії, в керівних органах яких представлені жінки, досягають кращих фінансових результатів^{12,13}, та мають нижчі ризики шахрайства всередині організації¹⁴.

Компанії, в яких **30%** і більше керівного складу – жінки, мають чисту рентабельність на **15%** вище рентабельності компаній, де немає жінок у топ-менеджменті^{15,16}.

- Результати інноваційного розвитку, роботизація технологічних процесів, розвиток відновлюваних джерел енергії роблять робочі місця в секторі енергетики доступними та безпечними для всіх, незалежно від статі або фізичних можливостей.
- Дотримання рівних можливостей у доступі до робочих місць і посад різного рівня сприятиме повному використанню знань, умінь та досвіду жінок і чоловіків, а також справедливому розподілу результатів діяльності компаній – інвестуванню в людських капітал працівників і працівниць.
- Гендерне різноманіття працівників/ниць сприяє сталому розвитку підприємств, підвищенню продуктивності праці, оптимізації управлінських процесів і розширенню використання інноваційних та інклюзивних рішень.

«Можливість влаштуватися на ту чи іншу роботу має залежати від фізичних та розумових даних, а не від статі. Є багато жінок, що виконують фізичну роботу не гірше чоловіків, і навпаки».

¹² Galbreath J. Are there gender-related influences on corporate sustainability? A study of women on boards of directors.

¹³ Credit Suisse Research Institute. Gender Diversity and Corporate Leadership

¹⁴ Capezio A. A. Women in the boardroom and fraud: Evidence from Australia

¹⁵ Woman on boards: Progress report 2017

¹⁶ MSCI ESG Research Women on Boards: Global Trends in Gender Diversity on Corporate Boards

Перспективні напрями розширення жіночої зайнятості в секторі енергетики

- **Початок кар'єри:** заохочення жінок до здобуття вищої освіти за спеціальностями, зорієнтованими на STEM-галузі.
- **Створення привабливих умов праці:** дистанційні форми зайнятості, гнучкі робочі графіки, політика підтримки зайнятих із сімейними обов'язками, урахування ґендерного чинника при плануванні виробничої інфраструктури
- **Забезпечення можливостей професійного розвитку:** запровадження лідерських програм і менторства для жінок, популяризація прикладів успішних жіночих кар'єр у секторі енергетики.
- **Призначення на керівні посади:** усунення штучних бар'єрів для просування жінок на управлінські посади, дотримання принципу ґендерної збалансованості при призначенні ключових керівних позицій, запровадження ґендерних квот у топ-менеджменті.
- **Протидія ґендерним стереотипам і дискримінації:** інформаційні та адвокаційні кампанії, спрямовані на зміну стереотипних уявлень, що формують передумови ґендерної професійної сегрегації, попередження будь-яких проявів ґендерно зумовленої дискримінації та домагань на робочому місці, проведення ґендерного аудиту на підприємствах.

Дослідження було виконано у 2018 – початку 2019 рр. з метою виявлення найбільш актуальних ґендерних проблем у сфері працевлаштування в енергетичному секторі України та пошуку можливих шляхів їх вирішення для забезпечення сталого і соціально справедливого розвитку української енергетики.

Дослідження проведене Державною установою «Інститут економіки та прогнозування НАН України» за підтримки Heinrich Böll Foundation, Бюро Київ – Україна, та за активного сприяння ГО «Жіночий енергетичний клуб України» й Урядової уповноваженої з питань ґендерної політики.

www.ua.boell.org/uk/2019/06/13/zhinki-ta-choloviki-v-energetichnomu-sektori-ukrayini-0

«Коли до шкіл приходять успішні жінки, які працюють і зробили кар'єру в галузі енергетики... вони власним прикладом демонструють, що жінки можуть і мають працювати в цій сфері».

